

Eftermiddagsmad i vuggestuen: Et rigt kommunikativt og socialt rum

LINE MØLLER DAUGAARD, PH.D., DOCENT I SPROGPÆDAGOGISK PRAKSIS, LÆRERUDDANNELSEN I AARHUS, VIA UNIVERSITY COLLEGE

Måltider udgør en væsentlig del af hverdagen i en vuggestue. I mange vuggestuer starter dagen med morgenmad for de allermost morgenfriske, og herefter følger typisk et let måltid om formiddagen, frokost før middagsluren og et eftermiddagsmåltid efter luren. I denne artikel fokuserer jeg på et af disse måltider, nemlig eftermiddagsmaden, som jeg beskriver som et rigt kommunikativt rum, hvor vuggestuebørnenes sprog, kommunikation og relationer kan sprudle og blomstre.

Artiklen indledes med en kort beskrivelse af forsknings- og udviklingsprojektet *Sproglig praksis og sprogligt læringsmiljø i vuggestuen*, som artiklen udspringer af. I forlængelse heraf redegør jeg kort for den grundlæggende teoretiske forståelse af sprog som social praksis og af vuggestuebørn som sårbare, men kompetente kommunikative aktører, som artiklens analyse hviler på. Herefter beskriver jeg eftermiddagsmadens særlige koreografi og konfiguration på den vuggestuestue, jeg har besøgt, og jeg foretager en analyse af et udvalgt eksempel på eftermiddagsmadssnak om en traktor. Artiklen afrundes med en invitation til pædagogiske professionelle i og omkring vuggestuen til at anvende analysen af traktorsnakken som inspiration til at få blik for de kommunikative potentialer i de eftermiddagsmadspraksisser, som de indgår i i deres hverdag.

På opdagelse i vuggestuens sprogmiljø

Denne artikel udspringer – sammen med artiklerne *”Nnnghø!” – jeg vil dig noget!* (Højholt 2020) og *Sang om kommunikation i vuggestuen* (Kristensen 2020) i dette temanummer – af forsknings- og udviklingsprojektet *Sproglig praksis og sprogligt læringsmiljø i vuggestuen* (2018-19). I projektet gik jeg sammen med Irene Salling Kristensen og Marie Højholt på opdagelse i hverdagens sproglige praksis i tre midt- og østjyske vuggestuer. Under feltarbejdet var vi hver især en del af hverdagen på én stue i hver af de tre vuggestuer – fra åbning til lukning, inde og ude og på tværs af hverdagens strukturerede aktiviteter, rutinesituationer og mellemrum. Vi skrev løbende feltnoter, tog fotos og lavede lyd- og videooptagelser og har desuden interviewet pædagogerne og eksperimenteret med børneinterviewlignende samtaler med de ældste vuggestuebørn.

Projektet er baseret på en forståelse af sprog som social praksis (Laursen & Holm, 2017). Vi har således ikke været optagede af sprog som system eller af milepæle i børns sproglige udvikling, men snarere af, hvad vuggestuebørn og -voksne *gør* med og gennem sprog i hverdagen i vuggestuen. At skabe mening i vuggestuebørns sproglige praksisser kan være en udfordrende opgave for voksne – uanset om vi er forældre, pædagoger eller forskere – da mindre børns sproglige og kommunikative repertoire er båret af andet og langt mere end det verbalsprog, vi som voksne i overvejende grad betjener os af. Vi har fundet inspiration hos den new zealandske forsker E. Jayne White, som i sin forskning fokuserer på de mindste børn i dagtilbud. De benævnes ofte på engelsk *toddler*, en terminologi, der også kendes fra norske Gunvor Løkkens arbejde med *toddlerkultur* (Løkken, 2005). White beskriver rammende *toddleren* som en kom-

petent, men sårbar kommunikator, der i sine kommunikative bestræbelser trækker på mange forskellige stemmer (White, 2011, s. 63). Hun introducerer derfor begrebet *toddler voice*, der må forstås i flertal og dækker alle ord, lyde, gestik, mimik og bevægelser, der bærer potentiale for gen- og anerkendelse af andre i sociale sammenhænge (White, 2011, s. 64). Denne udvidede forståelse af vuggestuebørns sproglige og kommunikative repertoire ligger til grund for analyserne i denne og i de øvrige artikler fra projektet.

” White beskriver rammende toddleren som en kompetent, men sårbar kommunikator, der i sine kommunikative bestræbelser trækker på mange forskellige stemmer.

Eftermiddagsmad i vuggestuen

I denne artikel fokuserer jeg på eftermiddagsmad i vuggestuen i et sprogligt og kommunikativt perspektiv. På baggrund af sin forskning i new zealandske dagtilbud argumenterer Anita Mortlock for, at netop måltidssituationen i dagtilbud udgør en unik mulighed for at studere interaktion og sociale relationer mellem mindre børn og mellem børn og voksne (Mortlock, 2015). Hun peger blandt andet på, hvordan børnene i en legende og udforskende atmosfære bruger måltidssituationen til at etablere og forhandle gruppetilhørsforhold (Mortlock, 2015, s. 433).

Det gælder også for eftermiddagsmaden i denne vuggestue. Eftermiddagsmaden adskiller sig på denne stue tydeligt fra dagens øvrige måltider, og for at forstå, hvilket sprogligt og socialt rum eftermiddagsmaden udgør, må vi derfor se nærmere på eftermiddagsmadens særlige koreografi. Den træder tydeligt frem i en sammenligning med dagens andet store måltid, nemlig frokosten (se Tabel 1).

Voksen-barn-ratio	Til frokost er alle børn på stuen til stede, og der er en høj voksen-barn-ratio – til eftermiddagsmaden er voksen-barn-ratioen typisk lavere.
Placering	Til frokost er børnene placeret ved tre mindre borde med faste grupper og pladser – til eftermiddagsmaden samles børn og voksne om ét stort fællesbord, og der er ingen faste pladser.
Energiniveau	Til frokost er en del børn trætte og klar til middagslur – til eftermiddagsmaden er de fleste børn veludhvilede efter middagsluren.
Appetit	Til frokost er børnenes appetit varierende og afhænger både af dagsformen og dagens menu – til eftermiddagsmaden er de fleste sultne og spiser godt af den faste menu bestående af variationer over hjemmebagt brød og frugt.
Beskæftigelsesgrad	Til frokost er de voksne travlt beskæftigede af praktiske forhold rundt om bordet – til eftermiddagsmaden har børnene brug for mindre støtte under spisningen, og de voksne er mindre travlt beskæftigede.
Dagsrytme	Til frokost følges måltidet af gradvis putning af alle børn – til eftermiddagsmaden er næste punkt på programmet fri leg på legepladsen eller stuen.

Tabel 1: Eftermiddagsmadens koreografi

Som måltider er frokost og eftermiddagsmad i vuggestuen således konfigureret ganske forskelligt, og eftermiddagsmadens særlige koreografi skaber grunden for de sproglige og kommunikative mønstre, der

kendetegner eftermiddagsmaden. Eftermiddagsmaden fremtræder som en rutineret aktivitet med tre overordnede faser med hver deres sæt af tilhørende handlinger, artefakter og dertil knyttede sproglige praksisser (se Tabel 2).

1	Gøre klar		Sætte sig til bords Hagesmækker på Distribuere glas Hente madbord
2	Spise	Hovedret: Brød	Klargøre og distribuere brød (gentagne gange)
		Dessert: Frugt	Servere drikkevarer (gentagne gange) Klargøre og distribuere frugt (gentagne gange)
3	Bryde op		Tørre hænder og munde Hagesmækker af Forlade bordet Rydde og rengøre bord Returnere madbord

Tabel 2: Eftermiddagsmadens forløb

Et bestemt tidsrum fremstår i mine analyser som et særligt privilegeret rum for vuggestuebørnenes sprog og kommunikation, nemlig grænselandet mellem spise- og opbrudsfasen. Her har børnene fået stillet den værste sult, men er endnu ikke blevet alt for utålmodige efter at komme ned fra stole og taburetter for at lege på egen hånd, og her kommunikerer der lystigt om nære og kære emner, der er relevante og meningsfulde for vuggestuebørnene. I det følgende ser vi på, hvad der sker i dette grænseland, da der en dag kører en traktor forbi på vejen udenfor.

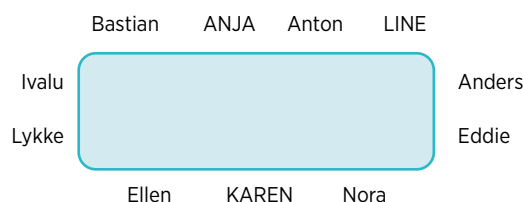
Traktor!

Denne eftermiddag er otte vuggestuebørn i alderen knap 1 år-2,5 år og tre voksne samlet omkring fællesbordet. Alle navne (med undtagelse af mit) er pseudonymer, og de voksnes navne er for overskuelighedens skyld skrevet med store bogstaver i uddragene herunder. De voksne er denne dag pædagogen Anja, medhjælperen Karen og mig selv, Line.

Billede 1: Traktorsnak

Fællesbordet er placeret langs med et stort vindue ud mod legepladsen. Hen over legepladsen kan man se ud på vejen, der adskiller vuggestuens område fra det omkringliggende boligbyggeri. Fra vejen hører man denne eftermiddag pludselig en umiskendeligt traktorlignende lyd. Anton, som sidder med ryggen til vinduet, opfanger den straks og reagerer øjeblikkeligt, både kropsligt og verbalt:

Figur 1: Deltagere ved fællesbordet

Uddrag 1: Hov!

- 1 Anton: (vender overkroppen mod vinduet) HOV! (ser på LINE, vender sig så mod ANJA)
- 2 ANJA: Hov ja, hvad er det?
- 3 Lykke: Det er en traktor
- 4 Anders: Den tørre
- 5 Anton: Hov!
- 6 LINE: En traktorlyd
- 7 Anton: Tatar!

Anja følger op på Antons begejstrede 'HOV!' med et uddybende spørgsmål (l. 2), som straks besvares af Lykke, der fra sin plads ved den modsatte ende af bordet specificerer, at det er en traktor (l. 3). Anders supplerer fra sin ende af bordet, at den kører (l. 4), hvorefter Anton gentager et 'hov!' (l. 5), før han for første gang selv benævner traktoren med et begejstret 'tatar!' (l. 7) – et begejstret udbrud, der ledsages af store, opspærrede øjne, en ivrig håndbevægelse og (over)tydelig artikulation. Herefter følger en kort spisepause, før Anton vender tilbage til traktoren:

Uddrag 2: Nej?

- 8 Anton: Hej hej (ser på LINE)
- 9 LINE: Hej hej Anton
- 10 Anton: (ser på LINE, vender sig, peger ud)
- 11 LINE: Nå hej hej traktor ja (griner)
- 12 Anton: Tatar! Nej? (ryster på hovedet, laver 'hvor er'-gestus)
- 13 ANJA: Ja, den er væk igen nu (laver 'hvor er'-gestus) Men vi kan stadig høre den.

Anton vender sig nu mod mig og sikrer sig med et 'hej hej' min opmærksomhed (l. 8). Jeg svarer smilende 'hej hej Anton' (l. 9), men da han med blikket fast rettet mod mig vender sig om mod vinduet og peger ud på vejen (l. 10) med en ivrig knipsende håndbevægelse, forstår jeg, at det slet ikke er mig, men traktoren, hans henvendelse er rettet mod (l. 11). Det bekræfter Anton ved at sige 'Tatar! Nej?', mens han ryster på hovedet og laver en bevægelse, hvor han fører hænder og håndflader opad og ud til hver sin side (l. 12). Det er en gestus, der er en fast del af stuens fælles kommunikative repertoire, og som stammer fra en af de faste sange under morgensamlingen på stuen. I sangen bydes alle børn på stuen på skift velkommen med den faste vending 'hvor er x henne', ledsaget af 'hvor er'-gestussen. Gestussen bruges imidlertid langt ud over sangen af både børn og voksne på stuen, og med sin kombination af enkeltord og gestik spørger Anton således, hvor traktoren mon nu er henne? Anja bekræfter, også med en kombination af verbalsprog og gestik, at traktoren er ude af syne, men stadig kan høres (l. 13).

Herefter går endnu nogle minutter med mælk, boller og lidt småsnak om trillebørene på legepladsen, som kan ses fra fællesbordet. Men det viser sig snart, at Anton stadig ikke har sluppet tanken om traktoren:

Uddrag 3: Gajko

- 14 Anton: (laver 'hvor er'-gestus)
15 LINE: Nej, vi kan ikke se den
16 Eddie: Gajko ej? (laver 'hvor er'-gestus)
17 Nora: (laver stor 'hvor er'-gestus)
18 Lykke: Gravko! Det er en gravko!
19 LINE: Tror du, det er en gravko? (ser på Lykke)
20 Lykke: (nikker)
21 LINE: Måske har du ret (nikker)
22 Eddie: Gavko
23 LINE: Gravko ja. Den brummer
24 ANJA: Hvad siger en gravko egentlig?

Billede 2: 'hvor er'-gestus

Anton bruger denne gang en ordløs 'hvor er'-gestus som invitation til videre samtale (l. 14). Jeg bekræfter, at vi ikke kan se traktoren længere (l. 15), og herefter melder Eddie og Nora sig ind i snakken. Eddie hører til de større børn på stuen og har en brændende interesse for transportmidler – og et tilsvarende ordforråd. Han tilbyder terminologisk præcision ved at foreslå, at der er tale om en gravko snarere end en traktor ('gajko'), men genbruger i øvrigt Antons spørgeformat: køretøj + nej + 'hvor er'-gestus (l. 16). Nora, som sidder ved siden af Eddie og er et af de yngste børn på stuen, bidrager herefter til snakken med en udvidet version af 'hvor er'-gestussen, hvor armene strækkes langt ud til siden og således synes at forstærke gentagelsens effekt (l. 17 – se billede 2). Lykke, som sidder i den modsatte ende af bordet, ser nu sit snit til at overtage Eddies præciserede betegnelse og siger ivrigt, at det er en gravko (l. 18). Mens ingen af de voksne nåede at reagere på (eller høre) Eddies bidrag, anerkender jeg nu Lykkes forslag (l. 19-21). Eddie gentager tilfreds sin term, nu i en let justeret fonetisk version 'gavko' (l. 22), der spejler Lykkes udtale. Jeg anerkender, at det må være en gravko og påpeger, at den stadig brummer (l. 23), hvilket Anja straks fanger og gør til et spændende spørgsmål til hele børnegruppen om, hvad en gravko egentlig siger (l. 24).

Anjas spørgsmål bliver springbræt til etablering af en helt ny kommunikativ akse i den modsatte ende af fællesbordet. Den nye akse involverer Lykke og Bastian, der både sprogligt og socialt befinder sig vidt forskellige steder i stuens interne børnehierarki. Lykke fungerer som stuens ukronede dronning. Hun er den næstældste og så småt på vej i børnehaven; hun er hurtig, både på fødderne og i replikken, og som uddrag 3 illustrerer, har hun ikke mindst et markant verbalsprogligt overskud i sammenligning med de øvrige børn på stuen. Bastian hører omvendt til blandt de yngste på stuen, og hans mor venter stadig utålmodigt på at høre hans første ord. De to ofrer ikke hinanden meget opmærksomhed i hverdagen på stuen, men over eftermiddagsmaden denne dag brydes hierarkierne ned, og nye kommunikationslinjer etableres. Lykke og Bastian får øjenkontakt, og Lykke begynder at lave fuglelyde til Bastian. Han kvitterer for interessen med at kaste sig ind over bordet og flække af grin, hvorefter Lykke gentager sine fuglelyde, og Bastian eksploderer i grin endnu en gang.

” Over eftermiddagsmaden denne dag brydes hierarkierne ned, og nye kommunikationslinjer etableres.

Da traktoren (som muligvis er en gravko) et øjeblik efter kører tilbage forbi vuggestuen ude på vejen, er det da også denne gang hele stuen, som følger den med øjnene og akkompagnerer dens tilbagekomst med forskellige former for udbrud, mimik og gestik. Og traktoren og dens lyd forbliver et fælles opmærksomhedspunkt på stuen den næste tid. Det er tydeligt på legepladsen efter eftermiddagsmaden, hvor Anton og Eddie tager opstilling ved hegnet, hvor der ville være maksimal chance for at spotte traktoren, hvis den skulle vende tilbage endnu engang. Resten af eftermiddagen kan man høre dem tale om traktorer, gravkøer og deres lyde, og de tilføjer selv verbet 'larmer', som de understreger ved at lave en begejstret gestus, hvor de holder hænderne for ørerne for at beskytte sig fra fiktiv støj.

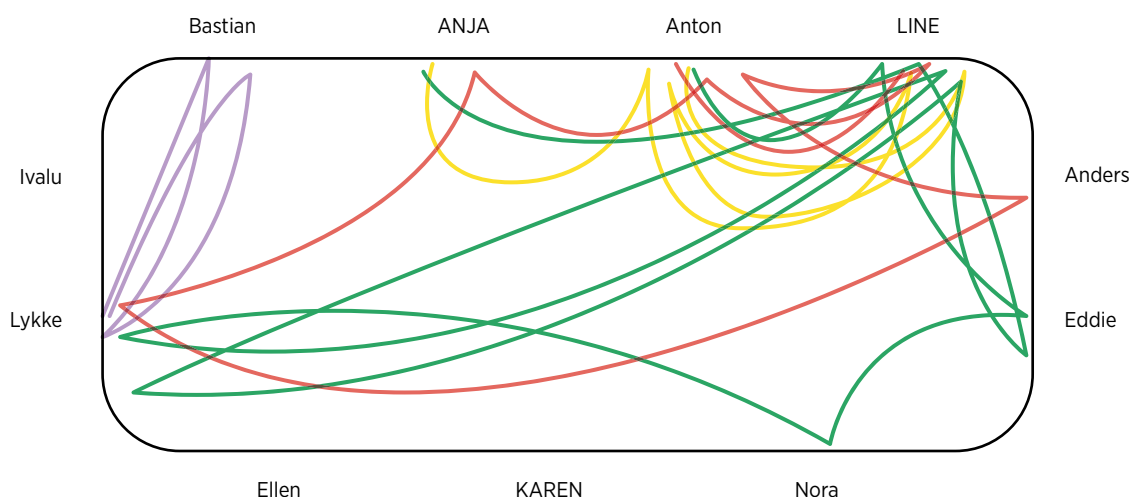
Billede 3: Anton og Eddie på udkig efter køretøjer

Sådanne snakke fortsætter de kommende dage og involverer ikke alene Anton og Eddie, der uden tvivl er stuens mest køretøjsentusiastiske børn, men udspinder sig på kryds og tværs mellem stuens børn og voksne.

Eftermiddagsmad i vuggestuen: et rigt kommunikativt rum

Eftermiddagsmaden er en af vuggestuehverdagens rutinesituationer og har sin egen koreografi og sociale konfiguration, som ændrer sig fra vuggestue til vuggestue – og måske fra stue til stue i den samme vuggestue. Som vi har set, er eftermiddagsmaden i denne vuggestue koreograferet væsentligt anderledes end frokosten. Stuen er samlet omkring et fællesbord med udsigt til legepladsen og gennemføres i en relativt afslappet atmosfære. Vuggestuebørnene er veludhvilede og ofte veloplagte efter middagsluren; de voksne har enten holdt pause eller har udsigt til pause og har færre praktiske forhold at håndtere end til frokosten. Hvor frokosten efterfølges af hektisk voksenaktivitet med oprydning, rengøring, putning og efterfølgende sovevagter, er der under eftermiddagsmaden udsigt til fri leg inde eller ude og gradvis afhentning af børn.

Tilsammen bidrager elementerne i denne koreografi til at skabe et særligt kommunikativt rum omkring eftermiddagsmaden. Traktorsnakken omkring eftermiddagsbordet og de efterfølgende tråde ind i hverdagens samtaler giver et indblik i dette rige kommunikative rum, der er præget af løsere rammer, højt til loftet og god plads til vuggestuebørnenes kommunikative initiativer. Traktorsnakken tegner et billede af vuggestuebørn som kompetente kommunikative aktører, der gennem et bredt repertoire af deltagelses- og kommunikationsformer har, griber og skaber muligheder for at være en del af stuefællesskabet rundt om bordet. Da Lykke laver fuglelyde til Bastian, og han flækker af grin, har seks af otte vuggestuebørn og to af tre voksne været eksplicit og aktivt engageret i traktorsnakken – på kryds og tværs af bordet. Dette interaktionelle spindelvæv rundt om eftermiddagsbordet har jeg forsøgt at skitsere herunder. Interaktionen i uddrag 1 er skitseret i rødt, uddrag 2 i gult, uddrag 3 i grønt og den kommunikative akse mellem Lykke og Bastian i lilla (Figur 2).

Figur 2: Det interaktionelle spindelvæv under traktorsnakken

Det interaktionelle spindelvæv illustrerer, hvordan traktorsnakken udfoldes på kryds og tværs af fællesbordet, på tværs af børn og voksne og på kryds og tværs af stuens børnegruppe. I traktorsnakken mødes piger og drenge, store og små og mere og mindre køretøjsentusiastiske vuggestuebørn. Det interaktionelle spindelvæv giver samtidig et indblik i bredden i vuggestuebørnenes sproglige og kommunikative repertoire. Nogle deltager verbalt – fra Lykkes sofistikerede syntaktiske konstruktioner over Antons strategiske brug af betydningstunge enkeltord kombineret med sigende gestik til Bastians grinelyde – mens andre som Nora primært deltager kropsligt gennem mimik og gestik. Og selv de vuggestuebørn og voksne, som ikke er aktivt involveret i det interaktionelle spindelvæv, er en del af det fællesskab, der etableres rundt om bordet gennem traktorsnakken. Det ses tydeligt, da traktoren vender tilbage og kører forbi vuggestuen i den modsatte retning. Som tidligere nævnt er det denne gang ikke alene Antons opmærksomhed, der er rettet mod traktoren; tværtimod er det nu hele stuen, som følger den med øjnene eller akkompagnerer dens tilbagekomst med forskellige former for udbrud, mimik og gestik – også medhjælperen Karen og Ellen og Ivalu, der ikke er en synlig del af spindelvævsfiguren.

Traktorsnakken viser således, hvordan vuggestuebørnene kompetent trækker på en række forskellige *toddler voices*, og hvordan denne brug af mangeartede stemmer bidrager til at understøtte og udvikle fællesskabet på stuen – både vuggestuebørn imellem og mellem vuggestuebørn og voksne. Det peger på, at eftermiddagsmaden i vuggestuen ikke alene udgør et rigt kommunikativt rum, men også et rigt socialt rum, hvor børne- og stuefællesskaber forhandles og udvikles, som det fx var tilfældet i den nyetablerede kommunikationsakse mellem Lykke og Bastian.

Eftermiddagsmaden som perspektivrigt fri- og mellemrum

Vuggestuebørnenes deltagelse i det kommunikative og sociale fællesskab understøttes af de voksnes kommunikative sensitivitet og evne til at gribe børnenes initiativer og se og anerkende deres forskelligartede stemmer og bidrag – men det styres og struktureres ikke entydigt af de voksne. Der er ikke på forhånd fastlagte sproglige temaer og mål eller fokus på udvalgte understøttende sprogstrategier; eftermiddagsmaden fremtræder snarere som et perspektivrigt mellemrum mellem det strukturerede sprogarbejde og hverdagens upåagtede pædagogiske og sproglige praksisser.

I de senere år har netop rutinesituationerne i dagtilbuddets hverdag været genstand for opmærksomhed. I bogen *Pædagogiske rutiner i dagtilbud* argumenterer Søren Smidt og Suzanne Krogh for at arbejde ”bevidst, refleksivt og intentionelt” med rutinesituationer som måltider, samling og modtagelse. De anbefaler, at ”der sættes mål for både børn og voksne” og beskriver til inspiration en række *rutinepædagogikker*: en måltidspædagogik, en garderobepædagogik, en modtagelsespædagogik, en legepladspædagogik og en samlingspædagogik (Smidt & Krogh, 2018, s. 6). I forlængelse heraf kunne man måske forestille sig en specificeret ’eftermiddagsmadspædagogik’ med detaljerede mål for eftermiddagsmaden for børn og voksne i vuggestuen? Min analyse af traktorsnakken rundt om eftermiddagsbordet peger i en anden retning, og jeg ser i stedet det kommunikative potentiale i eftermiddagsmaden i vuggestuen som tæt knyttet til dens relative fravær af eksplicit målsætning og forsøg på didaktisering. Min umiddelbare anbefaling til vuggestuepædagoger, ledere og pædagogstuderende i forlængelse af analysen af traktorsnakken er derfor det modsatte: Undlad at målsætte og didaktisere eftermiddagsmaden i vuggestuen! Fasthold i stedet dens karakter af fri- og mellemrum for børn og voksne, og brug dét som grundlag for refleksion i personalegruppen over det kommunikative potentiale i denne og andre rutinesituationer i vuggestuen.

Det er mit håb, at min analyse af traktorsnakken på denne vuggestuestue i denne artikel kan tjene som inspiration for pædagogiske professionelle på andre stuer og i andre vuggestuer til at se på deres eftermiddagsmad (eller andre af hverdagens rutinesituationer) med åbne og friske øjne og sammen skabe blik for de kommunikative og sociale potentialer. Spørgsmålene herunder kan måske bruges som afsæt:

Nye øjne på eftermiddagsmaden (og andre rutinesituationer i vuggestuen)

- ▶ Hvad kendetegner eftermiddagsmaden på vores stue?
- ▶ Hvordan er eftermiddagsmaden koreograferet hos os: Hvordan sidder vi, hvor er bordet placeret, hvad er der udsigt til fra bordet, hvilke sagte og usagte regler gælder? Hvordan bidrager denne koreografi til at forme det kommunikative rum omkring eftermiddagsmaden?
- ▶ Hvilke deltagelsesformer er mulige for børn og voksne på vores stue: Hvilke former for *toddler voices* bruger børnene? Hvilke af disse stemmer fanger vi som voksne, og hvilke går måske under radaren? Hvordan reagerer vi som voksne på de forskellige *toddler voices*?
- ▶ Hvilke kommunikative og sociale potentialer rummer eftermiddagsmaden, og hvordan kan de eventuelt styrkes?

God fornøjelse!

Referencer

- ▶ Højholt, M. (2020). "Nnnghø!" – jeg vil dig noget! Om de mindste vuggestuebørns kontaktformer og pædagogernes kommunikative responsivitet. *Viden om Literacy*, 28.
- ▶ Kristensen, I. S. (2020). Sang og kommunikation i vuggestuen. Om sangaktiviteters kommunikative potentiale for vuggestuebørn. *Viden om Literacy*, 28.
- ▶ Laursen, H. P., & Holm, L. (2017). Sprog i etnografisk praksis. I: Gulløv, E., Nielsen, G. B., & Winther, I. W. (red.), *Pædagogisk antropologi* (s. 155-166). Hans Reitzels Forlag.
- ▶ Løkken, G. (2005). *Toddlerkultur*. Hans Reitzels Forlag.
- ▶ Mortlock, A. (2015). Toddlers' use of peer rituals at mealtime: Symbols of togetherness and otherness. *International Journal of Early Years Education*, 23(4), 426-435.
- ▶ Schmidt, S., & Krogh, S. (2018). *Pædagogiske rutiner i dagtilbud*. Dafolo.
- ▶ White, E. J. (2011). 'Seeing' the Toddler: Voices or Voiceless? I: Johanssen, E., & White, E. J. (red.), *Educational Research with Our Youngest. International Perspectives on Early Childhood Education and Development* (s. 63-85). Springer.

Om forfatteren

Line Møller Daugaard er ph.d. og docent i Sprogpædagogisk praksis ved Læreruddannelsen i Aarhus VIA University College. Hun forsker og underviser i sprog og flersprogethed i dagtilbud og skole og leder sammen med Mette Vedsgaard Christensen forskningsprogrammet *Sprog og literacy*.

Bedre læsning for alle ~~podere~~ ~~unger~~ børn

Løft læsning med ny teknologi

Med det nye læseværktøj bruger vi intelligent teknologi i form af kunstig intelligens, som gør, at dine elever kan læse den samme tekst i vores læremidler, men bare i 3, 45 eller endda 1.004 forskellige sværhedsgrader. Det kommer helt an på, hvilken støtte fra nye ordforslag den enkelte elev vælger at bruge under læsningen.

LET

SVÆR

d

Foreslår ord i teksten,
som kan byttes ud.

Prøv nyt forskningsbaseret
læseværktøj

Læs mere om værktøjet her:
clio.me/laesevaerktoej

Clio